

รูปที่ 8 แผนที่ความคิดเครือข่ายป่าชุมชนบ้านกิวม่วง ตำบลคูพุงษ์ อำเภอสันติสุข จังหวัดน่าน

บ้านกิวม่วง ตำบลคู่งษ์ อำเภอสันติสุข จังหวัดน่าน

1. ข้อมูลพื้นฐาน

1.1 ข้อมูลทั่วไป

องค์การบริหารส่วนตำบลคู่งษ์ ได้รับการยกฐานะจากสภาตำบลเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2540 โดยประกาศของกระทรวงมหาดไทย และได้ประกาศลงในราชกิจจานุเบกษา ฉบับทั่วไป เล่มที่ 113 ตอนพิเศษ 52ง ลงวันที่ 25 ธันวาคม 2539 จากเดิมสภาตำบลคู่งษ์ ใช้หอประชุมประจำหมู่บ้านพวงพยอม หมู่ที่ 8 ตำบลคู่งษ์ อำเภอสันติสุข จังหวัดน่าน เป็นที่ทำการชั่วคราว ต่อมาเมื่อ พ.ศ. 2542 ได้ย้ายที่ตั้งสำนักงานมาที่บ้านดอนคู่งษ์ เลขที่ 273 หมู่ที่ 4 ตำบลคู่งษ์ อำเภอสันติสุข จังหวัดน่าน ซึ่งเป็นเขตสถานที่ราชการ ทำให้เกิดความสะดวก รวดเร็วในการติดต่อประสานงานกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้องมากขึ้น

องค์การบริหารส่วนตำบลคู่งษ์ ได้ประกาศปรับขนาดขององค์การบริหารส่วนตำบลคู่งษ์ จากขนาดเล็กเป็นขนาดกลาง เมื่อวันที่ 23 ธันวาคม 2553 ตามมติเห็นชอบผลการประเมินการขอปรับขนาดขององค์การบริหารส่วนตำบลคู่งษ์ ของคณะกรรมการพนักงานส่วนตำบลจังหวัดน่าน ในการประชุมครั้งที่ 12/2553 เมื่อวันที่ 23 ธันวาคม 2553

1.2 ที่ตั้งและอาณาเขต

ตั้งอยู่เลขที่ 273 หมู่ที่ 4 ตำบลคู่งษ์ อำเภอสันติสุข จังหวัดน่าน ห่างจากอำเภอเมืองน่าน ประมาณ 32 กิโลเมตร มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 59 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 36,875 ไร่ มีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดกับตำบลป่าแลวหลวง อำเภอสันติสุข จังหวัดน่าน
ทิศใต้	ติดกับตำบลฝายแก้ว อำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน
ทิศตะวันออก	ติดกับตำบลพงษ์ อำเภอสันติสุข จังหวัดน่าน
ทิศตะวันตก	ติดกับตำบลเมืองจั่ง อำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน

1.3 ลักษณะภูมิประเทศและภูมิอากาศ

บ้านกิวม่วง หมู่ที่ 6 อำเภอสันติสุข จังหวัดน่าน เป็นพื้นที่ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล พิกัด 47Q, X: 697404 ,Y: 2092746

ตำบลคูพงษ์ มีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบล้อมรอบด้วยภูเขา ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในเขตป่าสงวนแม่น้ำน่านตะวันออกตอนใต้ โดยพื้นที่ราบใช้เป็นที่ตั้งของชุมชนและทำเกษตรกรรม เช่น การทำนา ทำสวน ในส่วนของพื้นที่ภูเขา บางส่วนเป็นพื้นที่ป่าและบางส่วนเป็นพื้นที่ทำกินของเกษตรกร เช่น การทำไร่ข้าวโพด ตำบลคูพงษ์มีแม่น้ำไหลผ่าน จำนวน 2 สาย คือ มีลำน้ำมวอยู่ทางด้านทิศใต้ และมีลำน้ำพงษ์ อยู่ทางด้านทิศเหนือ ตำบลคูพงษ์ มีลักษณะภูมิอากาศแบ่งออกได้ 3 ฤดู คือ

- ฤดูร้อน ระหว่างเดือน กุมภาพันธ์ – พฤษภาคม ของทุกปี
- ฤดูฝน ระหว่างเดือน มิถุนายน – กันยายน ของทุกปี
- ฤดูหนาว ระหว่างเดือน ตุลาคม – มกราคม ของทุกปี

1.4 จำนวนหมู่บ้าน

แบ่งการปกครองออกเป็น 13 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ 1 บ้านป่าแดด หมู่ 2 บ้านศรีบุญเรือง หมู่ 3 บ้านนาเลา หมู่ 4 บ้านหนองใหม่ หมู่ 5 บ้านดอนใหม่ หมู่ 6 บ้านพงษ์ หมู่ 7 บ้านศรีนาม่าน หมู่ 8 บ้านดอนกลาง หมู่ 9 บ้านหัวนา หมู่ 10 บ้านดอนไพรวัลย์ หมู่ 11 บ้านราษฎร์รัฐพัฒนา หมู่ 12 บ้านปางช้าง หมู่ 13 บ้านห้วยแฮ้ว

1.5 ประชากร

ประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวไทย นับถือศาสนาพุทธ มีครัวเรือนจำนวน 120 ครัวเรือน จำนวนประชากรทั้งสิ้น 353 คน เพศชาย 184 คน เพศหญิง 167 คน วัยแรงงานจำนวน 180 คน ผู้สูงอายุ 50 คน เด็ก 108 คน ผู้พิการ 14 คน

1.6 อาชีพหลัก/พืชหลักในชุมชน

เนื่องจากเกษตรกรของชุมชนบ้านกิวม่วง อาชีพหลัก ประชากร ร้อยละ 90 ประกอบอาชีพทำ ไร่ เช่น ข้าวไร่, ไร่ข้าวโพด ยางพารา สำปะหลังส่วนผลไม้ เช่น มะม่วง ลิ้นจี่ ลำไย

1.7 สภาพพื้นที่ก่อนและหลังการทำกิจกรรมด้านการจัดการไฟป่าและฝุ่นควัน

บ้านกิวม่วง ตำบลคูพงษ์ อำเภอสันติสุข จังหวัดน่าน มีพื้นที่ป่าชุมชนรวมทั้งหมดประมาณ 492 ไร่ แบ่งออกเป็น 9 แปลง ดังนี้ แปลงที่ 1 มีพื้นที่ 200 ไร่ แปลงที่ 2 มีพื้นที่ 54 ไร่ แปลงที่ 3 มีพื้นที่ 11 ไร่ แปลงที่ 4 มีพื้นที่ 63 ไร่ แปลงที่ 5 มีพื้นที่ 16 ไร่ แปลงที่ 6 มีพื้นที่ 85 ไร่ แปลงที่ 7 มีพื้นที่ 36 ไร่ แปลงที่ 8 มีพื้นที่ 25 ไร่ และแปลงที่ 9 มีพื้นที่ 2 ไร่ 2 งาน (ป่าสักของหมู่บ้าน) มีพื้นที่ทำกินประมาณ 5,000 กว่าไร่

สภาพพื้นที่ก่อนทำกิจกรรมด้านการจัดการไฟป่าและฝุ่นควันของชาวบ้านบ้านกิวม่วง แต่ก่อนป่ามีความเสื่อมโทรมมากเกิดจากการทำสัปปานป่าไม้ ชาวบ้านในหมู่บ้านขาดความรู้ในเรื่องการจัดการไฟป่า มีการเผาในพื้นที่ทำกินทำให้ในอดีตมีการลุกลามของไฟป่าเข้าไปในพื้นที่เขตป่าชุมชน แต่ในปัจจุบันหลังการทำ

กิจกรรมด้านการจัดการไฟฟ้าและฝุ่นควัน ชาวบ้านร่วมกันอนุรักษ์ป่าทำให้ป่ามีความอุดมสมบูรณ์มากขึ้น มีการจัดการเรื่องไฟฟ้า มีการทำแนวกันไฟในหน้าแล้ง รวมถึงมีการจัดตั้งหน่วยดับไฟฟ้าในหมู่บ้านเพื่อคอยช่วยเหลือเวลาเกิดไฟฟ้า

2. ข้อมูลเชิงลึก

แรงบันดาลใจในการจัดการป่าชุมชนของบ้านกิว่ม่วง ตำบลคูพงษ์ อำเภอสันติสุข จังหวัดน่าน

คนริเริ่มในการแก้ไขปัญหา

คนริเริ่มในการแก้ไขปัญหา คือ พระครูพิทักษ์นันทกุล ผู้ก่อตั้งมูลนิธิอีกเมืองน่าน เมื่อปี 2517 เริ่มเป็นป่าสงวนของหมู่บ้าน โดยการขอพื้นที่สันเขาของพื้นที่ทำกินของชาวบ้านไว้เป็นพื้นที่ป่าอนุรักษ์ด้านละ 50 เมตร ปัญหาที่เจอคือ มีชาวบ้านแอบเผาไร่/สวน ทำให้เกิดไฟลุกลามเข้าไปในพื้นที่เขตป่าชุมชน และมีการทิ้งขยะจากชุมชนอื่น มีคนนอกพื้นที่เข้ามาทำกินในพื้นที่ แก้ไขปัญหาด้วยวิธีการให้ผู้นำหมู่บ้านเรียกประชุมหรือขอความร่วมมือจากชาวบ้าน โดยมีหลายหน่วยงานเข้ามาช่วยเหลือ ได้แก่ อบต.คูพงษ์ มิ่งบประมาณมาใช้ในการทำแนวกันไฟ/ดูแลป่า, โครงการของมช., กรมป่าไม้, มูลนิธิอีกเมืองน่าน เข้ามาช่วยในแก้ไขปัญหาร่วมกับชาวบ้าน โดยชาวบ้านในพื้นที่ได้ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการช่วยกันอนุรักษ์ จัดการ พื้นที่ป่าชุมชนมีความสมบูรณ์เพิ่มขึ้นและมีการใช้ทรัพยากรและผลผลิตจากป่าได้อย่างมีประสิทธิภาพ ถ้าจะทำให้ดีขึ้นควรมีทำแนวเขตป่าชุมชนที่ชัดเจน ทำร่องรอบแนวเขตป่าชุมชน มีการจัดการเรื่องขยะ

การสื่อสาร/เชิญชวนในการดำเนินการแก้ไข

การเรียกประชุมชาวบ้าน โดยการเชิญชวนจากผู้นำชุมชนของแต่ละหมู่บ้าน ชี้แจงเกี่ยวกับกฎระเบียบ, แนวเขตป่าชุมชน ผลจากการประชาสัมพันธ์คือ ชาวบ้านในหมู่บ้านให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการช่วยกันอนุรักษ์ป่าชุมชนรวมถึงการใช้ทรัพยากรจากป่าชุมชนตามกฎระเบียบที่ได้ตั้งไว้ร่วมกัน

การขยายการมีส่วนร่วม

เครือข่ายป่าชุมชนชาวบ้าน บ้านกิว่ม่วง ตำบลคูพงษ์ อำเภอสันติสุข จังหวัดน่าน มีการตั้งกลุ่ม/คณะทำงานของป่าชุมชนทั้งหมด 15 คน มีการจัดการความคิดของคนโดยการเรียกชาวบ้านมาพูดคุยกัน ช่วยกันระดมความคิดและปรับทัศนคติร่วมกันโดยมีเครือข่ายของหมู่บ้าน/ชุมชนเป็นสื่อกลาง เพื่อสร้างความเข้าใจซึ่งกันและกันในการช่วยกันอนุรักษ์ป่าชุมชน รวมถึงการใช้ทรัพยากรและผลผลิตจากป่าชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการขยายไปยังกลุ่มอื่นโดยมีผู้นำชุมชนเป็นผู้ประสานงาน

แผนชุมชน/ข้อตกลงป่าชุมชน

1. มีการทำแนวกันไฟในช่วงฤดูแล้ง เพื่อป้องกันการเกิดไฟฟ้า
2. มีการบวชป่า เพื่อเป็นการอนุรักษ์ป่า

3. มีการจัดการในเรื่องของขยะ

คณะกรรมการป่าชุมชน				
1. นายพ่อง วรรณภา	กรรมการ	ป ร ะ ธ ำ น	8. นางไหม ไชโย	กรรมการ
2. นายชिरพล ไชโย	รองประธาน		9. นางสมหมาย จีนา	กรรมการ
3. สมชาติ หมิ่นแก้ว	รองประธาน		10. นายแอ สุธรรม	กรรมการ
4. นายอนุวัฒน์ แดงทา	กรรมการ		11. นางปราณี ไชโย	กรรมการ
5. นายสันติชัย ไชโย	กรรมการ		12. นายอาจหาญ พันธุ์ชา	กรรมการ
6. นายบุญสม หมิ่นแก้ว	กรรมการ		13. นายนวล โนทะนะ	กรรมการ
7. นายรม อภัยลุน	กรรมการ		14. นายแดง อะโนะเชียง	กรรมการ
			15. นายเสริม วรรณภา	กรรมการ

กฎระเบียบชุมชน

1. ตัดต้นไม้ขนาดโตเท่าแขน ปรับต้นละ 30 บาท
2. ตัดต้นไม้ขนาดโตเท่าขา ปรับต้นละ 100 บาท
3. ตัดต้นไม้ขนาดโตกว่าที่กล่าว ข้อ 1 และข้อ 2 คิดเป็นกำละ 100 บาท
4. ตัดต้นไม้ทุกชนิด ปรับตั้งแต่ 100 บาท แต่ไม่เกิน 500 บาท ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของคณะกรรมการ
5. ผู้ไต่ล่าแก้ง ปรับตัวละ 1,300 บาท
6. ผู้ไต่ล่าหมีป่า ปรับตัวละ 1,000 บาท
7. ผู้ไต่ล่าอีเห็น ปรับตัวละ 300 บาท
8. ผู้ไต่ล่าเม่น ปรับตัวละ 300 บาท
9. ผู้ไต่ล่างูหลาม ปรับตัวละ 500 บาท
10. ผู้ไต่ล่าตะกวด ปรับตัวละ 500 บาท
11. ผู้ไต่ล่าไก่ป่า ปรับตัวละ 200 บาท
12. ผู้ไต่ล่ากระรอก กระแต ปรับตัวละ 30 บาท
13. ผู้ไต่ล่านกทุกชนิด ปรับตัวละ 30 บาท

กฎ กติกาชุมชน

การเข้าไปเก็บเห็ด หาหน่อไม้ เป็นต้น หรือนำมาใช้เกี่ยวกับสาธารณประโยชน์สามารถทำได้ ยกเว้นการเก็บเห็ด หาหน่อไม้ หรือตัดไม้เพื่อนำไปขาย ซึ่งไม่สามารถทำได้

การจัดการคนกับคน

ประชุม ทำข้อตกลงร่วมกัน โดยยึดเสียงส่วนใหญ่ในหมู่บ้าน ในเรื่องแนวทางในการอนุรักษ์และการใช้ทรัพยากรจากป่าชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อสร้างความเข้าใจให้ตรงกัน

การจัดการคนกับป่า

มีปัญหาเล็กน้อยด้านการทิ้งขยะ แก้ไขโดยการทำข้อตกลงร่วมกัน รวมถึงการมีกิจกรรมในการช่วยอนุรักษ์ฟื้นฟูป่าชุมชนที่ให้ชาวบ้านทำร่วมกัน ได้แก่ การจัดทำแผนที่ป่าชุมชน/แผนที่น้ำ การปลูกป่าเสริม การทำฝายชะลอน้ำ การสำรวจป่า และการทำแนวกันไฟ มีการบวชป่าปี 2533 ที่แรกของภาคเหนือ โดยพระครูพิทักษ์นันทคุณ เป็นผู้ริเริ่ม

SWOT การจัดการป่าชุมชนบ้านกิวม่วง ตำบลคูพงษ์ อำเภอสันติสุข จังหวัดน่าน

จุดแข็ง	โอกาส
- มีพระครูพิทักษ์นันทคุณ ซึ่งเป็นเจ้าอาวาสวัดกิวม่วง เป็นผู้ก่อตั้งมูลนิธิอีกเมืองน่านในการช่วยกันอนุรักษ์	- มีหลายหน่วยงานเข้ามาช่วยเหลือ ได้แก่ อบต.คูพงษ์ มีงบประมาณมาให้ในการทำแนวกันไฟ/ดูแลป่า,

<p>พื้นที่ป่าโดยการขอพื้นที่สันทนาการของพื้นที่ทำกินของชาวบ้านไว้เป็นพื้นที่ป่าอนุรักษ์ด้านละ 50 เมตร</p> <ul style="list-style-type: none"> - ชาวบ้านส่วนใหญ่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการช่วยกันอนุรักษ์ป่าทำให้ป่ามีความอุดมสมบูรณ์มากขึ้น - ชาวบ้านใช้ทรัพยากรจากป่าชุมชนตามกฎระเบียบที่ได้ตั้งไว้ร่วมกัน - มีกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมในการอนุรักษ์ป่าชุมชน เช่น บวชป่า บวชน้ำ การสำรวจป่า และการทำแนวกันไฟร่วมกันเพื่อป้องกันไฟป่า - มีการบวชป่าปี 2533 ที่แรกของภาคเหนือ โดยพระครูพิทักษ์ นันทกุลเป็นคนริเริ่ม - มีการจัดตั้งหน่วยดับไฟป่าในหมู่บ้านเพื่อคอยช่วยเหลือเวลาเกิดไฟป่า - ป่าชุมชนมีแนวเขตที่ชัดเจน 	<p>โครงการของมช., กรมป่าไม้, มูลนิธิฮักเมืองน่าน เข้ามาช่วยในแก้ไขปัญหาร่วมกับชาวบ้าน</p>
<p style="text-align: center;">จุดอ่อน</p> <ul style="list-style-type: none"> - มีชาวบ้านบางกลุ่มแอบเผาไร่/สวน พื้นที่ทำกิน ทำให้เกิดไฟลุกลามเข้าไปในพื้นที่เขตป่าชุมชน - ความบกพร่องในการประสานงานกันของผู้เฝ้า (มีการเปลี่ยนผู้นำหมู่บ้านทุกๆ 1 ปี) 	<p style="text-align: center;">อุปสรรค</p> <ul style="list-style-type: none"> - มีการทิ้งขยะจากชุมชนอื่น - มีคนนอกพื้นที่ / ชุมชนอื่นเข้ามาทำกินในพื้นที่

ข้อเสนอแนะ : ควรมีทำแนวเขตป่าชุมชนที่ชัดเจน ทำร่องรอบแนวเขตป่าชุมชน มีการจัดการเรื่องขยะ